

Trouw: Reportage Veluwe

Jager Bertus Pols: 'Jagen doe je niet voor de kick. Je moet een doel hebben.'

Beeld Patrick Post

Andreas Jonkers kwam in zijn bos een wolf tegen en weet nu: mijn achtertuin is niet meer van mij

Andreas Jonkers verhuisde naar de Veluwe, waar de wolf vrij spel heeft. Het doden van dieren is in de bossen achter zijn huis niet langer het alleenrecht van jagers. Maar is de wolf niet een betere jager?

Andreas Jonkers 11 oktober 2024, 19:00

Bertus Pols heeft een rij elzentakken in de grond gestoken. Daarachter zitten wij op rode plastic stoelen. Hij met een groot geweer op schoot, in de kolf een wild zwijn uitgesneden, ik met een notitieboek en pen in de aanslag. "Als hij eraan komt: niet bewegen", fluistert Bertus dwingend. "Hij kijkt eerst naar links en naar rechts, dan moet je doodstil zitten. Anders is hij meteen weg."

Bertus – vilten hoed, vaalbruine jas, witte stekelsnor – heeft een dunne sigaar opgestoken en kijkt waar de rook heen waait: zuidwestenwind. Misschien draait hij nog naar het oosten, hoopt Bertus, want dan ruiken de dieren ons minder goed.

We kijken uit op een jong berkenbos, een strook gras en een maisveld van 40 hectare groot. In dat maïsveld struint ‘roodwild’: reeën, dam- en edelherten die vanuit het aanpalende Kroondomein Het Loo hier, op het boerenland van Emst, op zoek zijn naar voedsel.

Als er een hert of ree uit de mais het gras op loopt, krijgt het dier met Bertus te maken. Hij en drie andere jagers mogen van de ‘faunabeheereenheid’ in dit gebied van 500 hectare enkele van de dertig toegewezen beesten schieten omdat ze de oogst opeten en de planten omtrekken. Die herten moeten geen kalveren hebben en oud genoeg zijn. Dan schiet Bertus vanaf vijftig meter een snelle kogel achter de schouder; in hart, longen of halsslagader. Het dier loopt nog vijftien seconden door en valt dan dood neer. Bertus: “Ik moet ’m meteen hebben.”

Als de herten ons niet allang hebben geroken, want de wind is nog steeds niet gedraaid. Ik voel de kou in mijn nek, mijn witte boekje licht op in de schemering. Bertus zit doodstil – zijn blauwe ogen turen in het donker. Een torenvalk, een haas, vleermuizen. Zijn de herten alweer verder getrokken?

Andreas Jonkers (1990) is uitgever bij *De Correspondent*. Eerder schreef hij *En toen vonden ze mijn vader*, een boek over de betekenis van vaderschap.

Waidmannsheil

Het is de herfst van de jacht. Ik schrijf steeds jacht, maar dat moet eigenlijk ‘faunabeheer’ zijn. Dat is wat Bertus en anderen – 40.000 Nederlanders hebben een jachtvergunning – doen als er vanaf 15 oktober weer op dam- en edelherten mag worden gejaagd. Maar Bertus schiet het hele jaar door, als hij door de faunabeheereenheid wordt gevraagd.

Het was dan ook niet makkelijk om een jager – pardon: faunabeheerder – te strikken voor deze reportage. Een jager vraagt namelijk niet of hij op jacht mag, hij wordt gevraagd. Door provincies, gemeenten, landbeheerders of boeren. Dan kan ik niet zomaar mee, merkte ik toen ik hiervoor twee andere pogingen deed.

Het gevraagd worden om te jagen is één van de door jagers gekoesterde tradities, net als de taal en de kleding. Jagers zeggen ‘Waidmannsheil’ om elkaar een goede jacht te wensen; ‘heil’ aan de ‘waidmann’, de man van het veld.

Ze spreken niet over wilde zwijnen, maar over varkens. Niet over reeën en herten, maar over roodwild. Ze zeggen het haas en de konijn. Niet doodschieten, maar oogsten. En een ‘geogst varken’ krijgt een pluk gras in de bek: de laatste beet.

De vraag is: hoe lang zijn de jagers hier nog nodig? Sinds 2015 is er namelijk een nieuwe jager in Nederland. Die is zo succesvol in het ‘oogsten’ van varkens, roodwild en allerlei andere dieren dat je bijna kunt zeggen dat het nu de jager is die wordt beheerd. Door de wolf.

Beeld Patrick Post

Minder jagers

Door de aanwezigheid van dat dier zitten jagers steeds vaker thuis. Zo besloot de gemeente Ede al om het bejagen van edelherten en reeën stop te zetten omdat de wolf er al voldoende doodt. Natuurmonumenten zet sinds de komst van de wolf geen jagers meer in op delen van de Veluwe.

Ik kreeg cijfers van Vereniging Wildbeheer Veluwe, een club die rapporteert over wat er wordt bejaagd. Daaruit blijkt dat er een stuk minder geschoten hoeft te worden, terwijl er ruim voldoende voedsel is. Het ging in augustus om 94 herten en 469 wilde zwijnen. Dat is de helft minder herten en honderd minder zwijnen dan in diezelfde maand vorig jaar. Toch vraagt de club om 'meer inspanning' om de door de provincie Gelderland gestelde 'afschotcriteria' alsnog te halen. Opvallend genoeg stelt de provincie die criteria niet bij, terwijl de wolf óók wild doodt.

Er zijn inmiddels elf roedels in Nederland, met in totaal 104 tot 124 wolven. Een klein deel van die dieren komt buiten de snippers natuur die Nederland rijk is, in bebouwde gebieden en boerenland, en bijt daar schapen, paarden en honden dood – stichting BIJ12 houdt de stand bij en publiceert bijna dagelijks over 'incidenten' met wolven, waaronder twee met mensen.

Ondertussen verrijkt de wolf de natuur door kadavers achter te laten voor andere dieren en door op uithoudingsvermogen te jagen, waardoor hij oude en zieke dieren sneller pakt dan een jager. Eindelijk staat er weer een toppredator aan de top van de voedselpiramide, juichen natuurliefhebbers: *Canis lupus*.

Ook positief: er worden beduidend minder aanrijdingen met zwijnen, reeën en damherten gemeld. Wel maakt de wolf volgens BIJ12 steeds meer slachtoffers – of het hobbymatig

gehouden dieren of die paar aanvaringen met kinderen zijn, de discussie over het afschieten van de wolf laait elke keer op. Maar wie is eigenlijk een betere jager – mens of wolf?

Mooi toch, zo'n wild beest?

Tweeënhalf jaar geleden had ik me dat nooit afgevraagd. Met vriendin en kind woonde ik boven Amsterdam. Ik had wel meegekregen dat de wolf was teruggekeerd in Nederland, maar daar wond ik me niet zo over op: mooi toch, zo'n wild beest? De balans met de rest van de natuur herstelde zich vanzelf wel weer, dacht ik.

Toen verhuisde ik naar een klein dorp naast het kroondomein. We knapten een huis op dat van een oude dame was geweest – ze noemde het 'klein lief huisje' – en mijn vriendin kon haar IJslandse paarden in de achtertuin zetten.

Ik ging hardlopen in het koninklijke bos, ook als dat van september tot december werd gesloten, zodat het wild zich kon voortplanten en het Koninklijk Huis kon jagen (wat overigens amper gebeurde: vorig jaar niet, het jaar ervoor één dagdeel).

En daar liep ik op een herfstochtend een wolf tegen het lijf. Aan het begin van het kroondomein sjokte hij tien meter voor me over de weg: een stuk groter dan ik dacht, blond in de flanken en met felgele ogen. Het beest ging rustig onder een jonge spar zitten kijken hoe ik verder rende.

Bang, verontwaardigd en boos

Thuis begon ik over de wolf te lezen. Veel mensen waren bang, verontwaardigd en boos, viel me op. Net voor de tweede keer vader geworden, bekwam ook mij de gedachte: wat als ik de wolf nogmaals tegenkom terwijl ik met de kinderwagen loop? Wat als de wolf het veulentje van mijn vriendin aanvalt, ook al staat dat achter twee hoge wolfwerende hekken?

Mijn vriendin verbood me onze ruwharige teckel nog op het kroondomein uit te laten. Ik begon de paarden- en schapenhouders te begrijpen, wier beesten werden aangevallen en in stukken achtergelaten. Waarom zou je je dieren ophokken of achter hoge hekken houden, terwijl de ouders vrij en beschermd rondlopen? Je kijkt anders naar de wolf als-ie door je achtertuin loopt.

En toch, hoewel de wolf bijna alle moeflons op de Veluwe had gedood, was het beest volgens ecologen duidelijk een aanvulling voor de natuur. Probleem waren die paar wolven die, juist door hardlopers als ik, niet meer bang waren voor de mens en geen boodschap hadden aan wat natuur- en wat cultuurgebied was. Ze gingen over die zogenaamde grenzen heen – net als de jager, eigenlijk.

Beeld Patrick Post

Ik beweeg niet, de ree ook niet

Maar ik moet opletten. Twintig meter voor ons komt een ree het elzenbos uit. Roodbruin in het donker, voorzichtig ruikend aan het gras. Vrijwel meteen ziet ze ons zitten achter de elzentakken. Terwijl ik niet beweeg en kijk – de ree beweegt ook niet en kijkt terug. Twintig seconden lang, dan springt ze weer terug het bos in.

“Een geit, die heeft twee kalveren”, fluistert Bertus.

Hij is hierachter in Emst opgegroeid, zijn vader was jachtopzichter op het kroondomein. Bertus, die overdag een kinderboerderij bestiert, jaagt al dertig jaar en kent bijna al het wild in dit gebied. En die herten, die zien we niet meer uit de mais komen, denkt hij. “Het is roetstraaldonker.”

We rijden nu in zijn Suzuki Jimmy door het donkere boerenland. Zijn lichten staan uit, hij heeft een stuk karton over de lampjes op zijn dashboard gelegd en houdt zijn nachtkijker in de hand. “Het klinkt gek”, zegt hij, “maar een jager moet gek zijn met zijn wild in het veld.” Je wil de dieren kennen, weten hoe ze zich gedragen en alleen de dieren schieten die mogen, zegt Bertus. “Jagen doe je niet voor de kick. Je moet een doel hebben.”

Vorig jaar heeft hij 42 avonden in een hoogzit gezeten en één oud edelhert geschoten. Hij heeft ooit één keer een hinde geschoten die een jong kalf had. Mag niet gebeuren, dan hongert het kalf uit. Moest hij de volgende dag terug om ook het jong te schieten: “Daar was ik goed ziek van.”

Schotschrift tegen de jacht

In Bibi Dumon Taks boek *In een groen knollenland*, haar 'schotschrift tegen de jacht', las ik hoe machtig de lobby van de jagers is, hoe hun clubs zijn verweven met de overheid. Dat ze er alles aan doen om te blijven jagen, vanwege de adrenaline. 'Doordeweeks zijn ze arts, notaris, rentmeester of rechter, en op zaterdagochtend rammen ze een kogel door een lijf.'

Dan lijkt Bertus een uitzondering. Hij blijft doorrijden met de nachtkijker aan zijn oog, de jeep raakt de zachte berm. "Boem! Daar zit er weer een." Hij geeft mij de kijker door: de bomen en het gras lijken wit, zie ik, het hert staat zwart in een ongerept sneeuwlandschap. Aan de andere kant van de weg zie ik niets lopen door de nachtkijker. Enkel beige bomen en hoog gras.

De volgende ochtend doet de eigenaar van het land melding van 45 gebeten schapen, uiteindelijk overleden er dertig. Door een wolf, blijkt later uit DNA-onderzoek.

Bertus vindt dat de wolf allang 'beheerd' had moeten worden. "Ik heb altijd gezegd: eerst bijten ze een loslopende hond, dan de hobbydieren en daarna de mens." Hij denkt dat er dan meer draagvlak zou zijn geweest onder de Nederlandse bevolking. In januari 2020 vond 57 procent van de Nederlanders dat de wolf welkom is, eind 2023 was dat 42 procent.

Schadevergoedingen

Om de wolf te kunnen doden moeten de Europese regels wel veranderen. Daar is onlangs een eerste stap in gezet: in Brussel werd besloten dat de status van de wolf wordt afgeschaald van 'strikt beschermd' naar 'beschermd'. Dat betekent dat het doden van wolven onder bepaalde omstandigheden kan worden toegestaan.

Ondertussen kan de Nederlandse overheid volgens Bertus beter stoppen met schadevergoedingen uitkeren voor gedode dieren. Dan worden boeren min of meer gedwongen om wolfwerende hekken te plaatsen – de boer van de 45 gebeten schapen heeft die bijvoorbeeld niet.

Ecoloog Glenn Lelieveld, die ik bel na mijn tocht met Bertus, denkt dat die vergoedingen beter voorwaardelijk kunnen worden gemaakt. Drie keer een vergoeding, bijvoorbeeld, daarna eerst betere afrastering plaatsen. Verder zou de overheid niet alleen de hekken kunnen subsidiëren, maar ook de tijd die het kost om ze neer te zetten, suggereert Lelieveld.

Beeld Patrick Post

Bang maken met een paintballgeweer

De ecooloog pleit ook voor het aanwijzen van meer delen van natuurgebieden als 'rustgebied'. De wolf is slim en leert snel dat hij daar geen mensen tegenkomt, aldus Lelieveld, en zal ook minder het agrarische en bewoonde gebied ingaan. De wolven die daar alsnog vreemd gedrag vertonen, kun je beter niet doodschieten, maar bang maken met een paintballgeweer, zegt hij. "Dat werkt uitstekend in het Amerikaanse Yellowstone-park."

Bertus ziet dat laatste praktisch niet voor zich – die wolf is al lang weg voordat iemand zijn paintballgeweer heeft gepakt en de wolf bang kan maken. Lelieveld vraagt zich vooral af of de wildstand echt daalt door de wolf, zoals Vereniging Wildbeheer Veluwe schrijft – dat zou jarenlang onderzoek pas echt kunnen uitwijzen. Maar als dat zo blijkt te zijn, is Lelieveld het met Bertus eens dat een groot deel van het faunabeheer door de wolf kan worden gedaan, zeker wanneer er beter zicht is op de rest van de flora en fauna.

Lelieveld fantaseert aan de telefoon over een model waarmee je veel beter kunt zien of ingrijpen überhaupt nodig is. En wie dat dan het beste kan doen: de mens of de wolf. "De wolf pakt bijvoorbeeld vooral jonge, oude en zieke herten en reeën. Soms is populatiebeheer daartussen nodig door jagers."

Zo spreek ik een ecooloog die voor wildbeheer is en een jager die vindt dat de wolf dat beheer grotendeels kan overnemen. Geen strijd tussen jager en wolf dus, maar meer een samenwerking.

Een romantisch beeld

Het zou een ingrijpende verandering van de jacht zijn, waar de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer niet voor is. Voorzitter René Leegte: “Het is een romantisch beeld van de wolf. Wolven zijn geen selectieve jagers die nadenken over populatiebeheer. We zullen toch echt zelf moeten nadenken over hoeveel wolven we genoeg vinden en hoe we de wolf dan kunnen beheren.”

Bertus is het daarmee eens, maar zegt ook: “Veel jagers menen dat ze het recht hebben om te schieten, terwijl we enkel een tijdelijke ontheffing hebben. Van die arrogante houding moeten we af.”

Zelf ben ik niet meer zo arrogant om in het grotendeels afgesloten kroondomein, mijn achtertuin, te gaan hardlopen. Vanuit ons kleine lieve huisje hoor ik 's avonds veel minder knallen – een goed teken. Net als Lelieveld en Bertus lijkt het mij logisch als de wolf de jacht grotendeels kan overnemen.

Groter leren denken

Mijn vriendin en ik hebben eindeloze discussies over hoe het dan buiten de natuurgebieden zou moeten. Zij is voor wolfwerende hekken om de natuurgebieden, in plaats van om de boerenerven. Als de wolf dan zichzelf beheert, hoef je niet te schieten, of dat nu met kogels of verf is.

Ik hoop vooral dat we door de *Canis lupus* anders gaan nadenken over hoe om te gaan met de ruimte in dit volle land. We hebben het over de wolf, over hogere hekken en paintballgeweren, maar durven het debat nog niet écht open te breken.

Terwijl dat debat niet alleen de wolf betreft, maar ook hoe we met onze natuur willen omgaan. Met het veranderende klimaat, de kwaliteit van ons water, stikstof. Wat de toekomst is van de landbouw, het buitengebied. Waar we willen wonen. Zelfs in dit versnipperde Nederland kan de wolf ons groter leren denken. Ik begin bij mijn achtertuin, want die is niet langer alleen van mij.

Hoe moeten we in Nederland omgaan met de wolf? Reacties (max. 150 woorden) zijn welkom via tijdgeestreacties@trouw.nl. Graag naam en woonplaats vermelden.